

Tajemnica kina

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela:

Film na pierwszy rzut oka wydaje się tylko ciągiem obrazów i dźwięków, za pośrednictwem których opowiadana jest pewna historia. Widzimy grających aktorów, słyszymy muzykę i dźwięki — to jednak wierzchołek góry lodowej. Oglądając film, patrzymy na efekt długotrwałych i skomplikowanych prac wielu osób.

Opowieść przedstawiona w filmie jest zasługą scenarzysty, który ją wymyślił i opisał w scenariuszu. Ta osoba odpowiada zarówno za wielobarwność sylwetek bohaterów, konstrukcję poszczególnych scen, jak i za budowę całego filmu.

Zdarza się, że z pracą scenarzysty myli się dokonania aktorów: to scenarzysta sprawia, że losy jakiejś postaci są zabawne, dramatyczne czy pouczające. Zadaniem aktora jest jak najbardziej przekonujące i naturalne ich przedstawienie.

Panuje przekonanie, że reżyser to najważniejsza osoba na planie. Faktem jest, że uznani reżyserzy i twórcy kina autorskiego często są jednocześnie autorami scenariuszy i w bardzo dużym stopniu odpowiadają za kształt filmu, np. biorą czynny udział w postprodukcji filmu (montaż, udźwiękowienie, efekty). Nie zawsze jednak tak się dzieje. Rola reżysera czasem ogranicza się do panowania nad pracą aktorów, scenografów, wizażystów i operatorów kamer na planie — reżyser udziela im wskazówek, jak mają przedstawiać poszczególne sceny.

W przypadku wielkich, komercyjnych przedsięwzięć, mających na celu przyciągnięcie masowego odbiorcy, producent okazuje się dużo ważniejszy od reżysera. Producent dysponuje środkami finansowymi do realizacji filmu i zależy mu na tym, aby jak najlepiej się on sprzedał. Panuje zatem nad reżyserią i scenariuszem, starając się, aby widz wyszedł z kina zadowolony.

Współczesne filmy (zwłaszcza te najbardziej kasowe) kręcone są dość szybko w porównaniu do czasochłonności procesu postprodukcji, który muszą przejść. Materiał filmowy, dostarczony przez operatorów i dźwiękowców, trafia w ręce montażystów, którzy odpowiednio go selekcionują oraz zestawiają. Dodawana jest skomponowana i nagrana muzyka. Grupy grafików opracowują efekty specjalne, które często obejmują dużą część odbieranego przez widza obrazu.

Jakość pracy wszystkich tych osób wpływa na to, czy film podoba się nam, czy nie. Ich znaczenie różni się jednak w zależności od filmu. Reżyserzy i producenci stawiają sobie różne cele, jeśli chodzi o efekt końcowy, dlatego czasami niektóre funkcje na planie — np. oświetleniowiec czy charakteryzator — nabierają szczególnego znaczenia.

Dla ucznia

W tworzeniu filmu bierze udział bardzo wiele osób. Najważniejsze z nich to:

Scenarzysta — autor scenariusza, czyli zapisu przebiegu historii opowiedanej w filmie, rozmów pomiędzy postaciami oraz opisu poszczególnych scen.

Aktor — osoba odgrywająca rolę; wciela się w jednego z bohaterów scenariusza.

Operator kamery — odpowiada za piękno filmu, kształt obrazu i uchwycenie poszczególnych scen filmu za pomocą kamery.

Reżyser — nadzoruje pracę całej ekipy filmowej; daje aktorom wskazówki, jak mają grać poszczególne sceny, a operatorom, jak mają je kręcić.

Scenograf — przygotowuje scenografię, czyli buduje świat, w którym grają aktorzy.

Producent — osoba dysponująca pieniędzmi na wykonanie filmu i zarządzająca tworzeniem filmu.

Montażysta — specjalista, który składa fragmenty nakręconego filmu w jedną całość.

Specjalista od efektów specjalnych — grafik komputerowy, który dodaje do obrazu filmowego niezwykle, widowiskowe, często fantastyczne elementy, takie jak wybuchy, statki kosmiczne, smoki.

Kompozytor — osoba odpowiedzialna za kompozycję muzyki i dźwięku do filmu.

Kostiumograf — osoba odpowiedzialna za to, w co ubrani są aktorzy na planie i jak wyglądają postaci.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Uczestnicy zajęć są już w wieku, w którym powinni nauczyć się opisywać ulubione filmy innym słowem niż „fajny”. Poznanie zadań różnych osób pracujących na planie filmowym pomoże uczestnikom ocenić film pod kątem scenariusza, gry aktorów, efektów specjalnych, muzyki itp.

Cele operacyjne

Uczestniczki i uczestnicy:

- wiedzą, że nad zrobieniem filmu pracuje sztab ludzi;

- potrafią powiedzieć, na czym polega praca najważniejszych osób pracujących nad filmem.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min
Forma: rozmowa

Zapytaj uczestników i uczestniczki, jakie filmy najbardziej lubią, co w tych filmach najbardziej im się podoba? Zapytaj też dlaczego (budowanie uzasadnienia opinii).

2.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: **materiał pomocniczy**
„Twórcy filmu”

Podziel uczestniczki i uczestników na grupy po 3–4 osoby. Rozdaj pocięty i wymieszany **materiał pomocniczy „Twórcy filmu”**. Poproś o dopasowanie nazwy zawodu do opisu zadań z nim związanych. Przygotuj tę samą rozsypankę do naklejenia na dużym kartonie. Podsumowując tę część, poproś, żeby kolejni uczestnicy nakleili odpowiednie opisy obok nazw zawodów umieszczonych na tablicy. W ten sposób plansza z prawidłowo uzupełnioną rozsypanką będzie widoczna do końca zajęć.

3.

Czas: 15 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: **materiał pomocniczy**
„Film”

Powiedz uczestnikom, że nagroda Oscara to statuetki przyznawane przez Akademię Filmową w USA. Członkowie Akademii oceniają każdy film w różnych kategoriach, żeby docenić wszystkie najważniejsze przy powstawaniu filmu osoby. Zadaniem grup będzie wymyślenie własnej statuetki (nazwa, rysunek, jak ma wyglądać), a następnie zdecydowanie o przyznaniu statuetek najlepszym filmom, jakie znają, w wymienionych kategoriach (**materiał pomocniczy „Film”** przepisany na duży karton i zawieszony na tablicy). Do każdej decyzji grupa musi opracować 1 zdanie uzasadnienia — co konkretnie im się podobało w scenariuszu, reżyserii, efektach itd. Poproś o umieszczenie każdej kategorii na osobnej kartce.

4.

Czas: 10 min
Forma: podsumowanie pracy w grupach, dyskusja
Pomoce: arkusze z wypisanymi tytułami kategoriami, taśma lub klej do przyklepienia karteczek z werdyktem grup

Poproś grupy o ogłoszenie werdyktów, każdą kartkę niech przyczepią na przygotowanych wcześniej arkuszach, zatytułowanych kategoriami:

- Najlepszy film
- Najlepszy reżyser
- Najlepszy scenariusz
- Najlepszy aktor
- Najlepsza aktorka
- Najlepsza scenografia
- Najlepsze zdjęcia
- Najlepszy montaż
- Najlepsze efekty specjalne
- Najlepsza muzyka
- Najlepsza charakteryzacja / kostiumy

Zorientujcie się, które filmy zostałyby nagrodzone, gdyby głosowała cała klasa razem. Porozmawiajcie, co zdecydowało, że wybraliście te właśnie filmy.

5.

Czas: 5 min

Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Powiedz, że filmy są dziś kręcone są bardzo szybko (dwugodzinny film ok. 30 dni), ale postprodukcja (dorobienie efektów, zmontowanie) może trwać nawet rok. Aktorzy często grają w pustym studio, a wszystko inne jest dorabiane później. Podkreśl, że wszystkie efekty, scenografia, gra aktorska itp. służą temu, żeby film wywoływał odpowiednie uczucia: komedia — śmiech, dramat — łzy, film przygodowy — emocje i zidentyfikowanie się z bohaterem. Każdy film opowiada historię o wyjątkowych ludziach albo postaciach i każdy film niesie ze sobą jakieś wartości (można o nie zapytać uczestniczki i uczestników).

Ewaluacja

Czy po przeprowadzonych zajęciach uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że nad gotowym filmem, który oglądamy, pracuje cały sztab ludzi?
- rozumieją, na czym polegają zadania różnych osób zaangażowanych w tworzenie filmu?
- potrafią powiedzieć, co im się podoba lub nie podoba w filmie i dlaczego?

Opcje dodatkowe

Poproś uczestniczki i uczestników, żeby wybrali sobie różne role przy realizacji filmu. Zaplanujcie i nagrajcie własny film. Możecie skorzystać z odpowiedzi w linkach: <http://youtu.be/DcSrwPRw9U8>, <http://www.ceo.org.pl/pl/etnolog/news/krecimy-filmy-krok-po-kroku>.

MATERIAŁY

Materiał pomocniczy „Twórcy filmu”
Materiał pomocniczy „Film”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Zaznacz prawidłową odpowiedź:

1. Scenarzysta zajmuje się:
  - ☐ rozmowami ze sponsorami filmu
  - ☒ napisaniem historii i wszystkich dialogów, które odgrywają aktorzy
  - ☐ napisaniem tekstów reklamowych na temat filmu dla gazet
2. Aktorzy mogą decydować:
  - ☐ jakie teksty wypowiadają w filmie
  - ☐ jak są ucharakteryzowani i w co ubrani
  - ☒ w jaki sposób wypowiedzą ustalone role
3. Efekty specjalne to:
  - ☐ efektowny zachód słońca filmowany nad oceanem
  - ☐ sfilmowane fajerwerki noworoczne
  - ☒ smok ziejący ogniem
4. Zadaniem producenta nie jest:
  - ☒ zarządzanie pieniędzmi potrzebnymi do zrobienia filmu
  - ☒ ostateczne zatwierdzanie pomysłów reżysera, scenarzystów i aktorów
  - ☐ dbanie o sprzęt elektryczny na planie filmu

SŁOWNICZEK

- **scenarzysta:** autor scenariusza
- **scenariusz:** zapis wydarzeń, sytuacji i dialogów, który jest podstawą do realizacji filmu, przedstawienia teatralnego lub słuchowiska radiowego
- **aktor:** artysta grający rolę w przedstawieniu teatralnym, filmie lub słuchowisku radiowym
- **operator kamery:** osoba, która odpowiada za obraz w filmie i obsługuje kamery na planie filmowym
- **reżyser:** osoba odpowiedzialna za koncepcję i realizację filmu, przedstawienia lub słuchowiska radiowego
- **scenograf:** autor scenografii
- **scenografia:** dekoracja wykorzystywana w filmie lub przedstawieniu teatralnym
- **producent:** osoba, która odpowiada za sfinansowanie, produkcję i sprzedaż filmu
- **montażysta:** osoba, która odpowiada za montaż filmowy
- **montaż filmowy:** metoda łączenia ujęć, czyli zdjęć filmowych w jedną spójną całość
- **efekty specjalne:** obrazy tworzone komputerowo w studiu filmowym, które są dodawane do filmu

CZYTELNIA

- Troy Lanier, **Filmowanie. Podręcznik dla młodych**, Wydawnictwo Wojciech Marzec, Warszawa 2010.
- Bieta Leszczyńska, **Kręcimy filmy. Krok po kroku** [online], Centrum Edukacji Obywatelskiej [dostęp: 16. 01. 2014], dostępny w Internecie: <http://www.ceo.org.pl/pl/etnolog/news/krecimy-filmy-krok-po-kroku>.
- Małgorzata Leszko, **Jak nakręcić film?** [online], Centrum Edukacji Obywatelskiej [dostęp: 16. 01. 2014], dostępny w Internecie: <http://www.ceo.org.pl/pl/opowiem/news/jak-nakrecic-film>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Buchner, konsultacja merytoryczna: Ana Brzezińska. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/tajemnica-kina/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Tworzenie wypowiedzi

Treści nauczania

Uczeń wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska);

Plastyka, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Tworzenie wypowiedzi - ekspresja przez sztukę

Podstawa programowa 2017:

Język polski, IV-VI klasa

Treści nauczania

Uczeń odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia.

Uczeń dokonuje odczytania tekstów poprzez przekład intersemiotyczny (np.: rysunek, drama, spektakl teatralny).

Uczeń świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa.